

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:2 – Sayı:6 - Kasım 2018

Nakiş nakış işlenen tarih, Pazırık

ANASY

---

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi - ISSN 2587- 2001 e-ISSN 2618-6187

Ulusal Hakemli bir dergidir. Yılda 4 sayı yayımlanır. Dergide kuramsal ve uygulamalı özgün araştırma, inceleme, derlemeler ve kitap tanıtımlarına yer verilecektir. Dergide yayımlanan makalelerden yazarları sorumludur.

DANIŞMA KURULU

- Prof. Dr. Ahmet BEŞE - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Alpaslan CEYLAN - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan BAHAR - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Ethem ATNUR - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. İlhami DURMUŞ - Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Kazım KÖKTEKİN - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal POLAT - Amasya Üniversitesi
Prof. Dr. Metin BAYRAK - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Muhammet Hanifi PALABIYIK - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Neslihan DURAK - İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer Soner HUNKAN - Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sakıp Selçuk GÜNAY - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Salim CÖHCE - İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Şeyhmus Recai TEKOĞLU – Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Turgut YİĞİT - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf KILIÇ - Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Akın BİNGÖL - Kafkas Üniversitesi
Doç. Dr. Anıl YILMAZ - Kâtip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. İbrahim Ethem ÇAKIR - Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. İbrahim ÜNGÖR - Erzincan Üniversitesi
Doç. Dr. Nezahat CEYLAN - Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit KILIÇ - Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Oktay ÖZGÜL - Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Yavuz GÜNAŞDI - Atatürk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülnur AYDIN - Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AYKUN - Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Suat VURAL - Ardahan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ş. Mustafa ERSUNGUR - Atatürk Üniversitesi

SAYI HAKEMLERİ

Prof. Dr. Nuray KARACA- Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Hilal Özden ÖZDEMİR ÇAKIR - İstanbul Ticaret Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ali AHMETBEYOĞLU -İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Bayram Arif KÖSE - Artvin Çoruh Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Firdes TEMİZGÜNEY- Atatürk Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Gürsoy SOLMAZ- Atatürk Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin KALEMLİ - Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Kader ALTIN - Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Kemal TAŞCI - Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Nihal TOROS NTAPIAPIS - Üsküdar Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk AYDIN - Atatürk Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Suat VURAL- Ardahan Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Begüm SOYSAL 11

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK RAPORLAMASI VE TÜRK ŞİRKETLERİ ÜZERİNE BİR İÇERİK ANALİZİ

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY REPORTING AND A CONTENT ANALYSIS ON TURKISH COMPANIES

Kenan DEMİREL 39

MİLLİ MÜCADELE LİDERLERİNİN HATIRATI İŞİĞİNDE MANDA VE HİMAYE

MANDATE AND PATRONAGE IN THE LIGHT OF THE MEMORIES OF THE LEADERS OF THE NATIONAL STRUGGLE

Metin BİLAL 63

BUDİZM İNANCININ TÜRK DEVLETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

THE EFFECT OF BUDDHISM ON THE TURKISH STATES

Cengiz GÜLER 81

İBN NAZİF'İN HAYATI, TARİHÇİLİĞİ VE ESERLERİ HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME

A REVIEW OF IBN NAZÎF'S LIFE, HISTOGRAPHY AND THE WORKS

Önder Bilal GELGÖR 95

ÇARLIK RUSYASI'NIN TÜRKİSTAN COĞRAFYASI'NDAKİ FAALİYETLERİ VE BAŞKURT LİDER SALAVAT YULAYEV

THE ACTIVITIES OF TSARIST RUSSIA IN TURKESTAN GEOGRAPHY AND BASHKIR LEADER SALAVAT YULAEV

Sait YILDIRIM 111

SİNDRELLA KOMPLEKSİ: ÇAĞDAŞ KADINDA BAĞIMSIZLIK KORKUSU

İBN NAZİF'İN HAYATI, TARİHÇİLİĞİ VE ESERLERİ HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME¹

A REVIEW OF IBN NAZİF'S LIFE, HISTOGRAPHY AND THE WORKS

Çalışma Türü: Biyografi Makalesi/ Biography Article

Cengiz GÜLER*

ÖZET

13. yüzyıl İslâm tarihçileri arasında önemli bir yere sahip olan İbn Nazîf hakkında bilinenler oldukça sınırlıdır. Onun hakkında bilinenler, yazdığı tarih kitaplarında kendisi hakkında verdiği bilgilerden ibarettir. Onu çağdaşı olan diğer tarihçilerden ayıran en önemli özelliği, Eyyûbiler devletinde vezirlik ve kâtiplik gibi önemli görevlerde bulunmasıdır. Çünkü bu sayede birçok idari ve askeri yetkiliyle görüşmüş ve kimsenin ulaşamadığı birçok arşiv vesikalarına ulaşmıştır. Bu sayede diğer tarihçilerin ulaşamadığı birçok bilgiye ulaşma imkânı bulmuştur. Ne yazık ki İbn Nazîf, günümüz tarihçileri tarafından uzun zamandır ihmal edilmektedir. Bu çalışmada İslâm tarihi açısından önemli bir yere sahip olan İbn Nazîf'in hayatı ve yazmış olduğu eserler hakkında bilgi verilip İslâm tarihi açısından önemi anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İbn Nazîf, Eyyûbiler, Ortaçağ, İslâm tarihi

¹- Makale Geliş Tarihi: 18. 10. 2018 Makale Kabul Tarihi: 30. 11. 2018

*- Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, cengiz32@gmail.com

ABSTRACT

What is known about Ibn Nazîf, who has an important place among 13th-century Islamic historians, is quite limited. What is known about him is that which he wrote about himself in the history books he wrote. The most important characteristic that distinguishes him from other contemporary historians is that he carries out important duties in the Ayyubids State such as vizier and secretary. Because of this, he met with many administrative and military officials and reached many archive documents. In this way, he had access to many information that other historians could not reach. Unfortunately, Ibn Nazîf has long been neglected by today's historians. In this study, Ibn Nazîf, who has an important place in the Islam history, will be informed about his life and the works he wrote and his importance in terms of Islamic history will be explained.

Key words: Ibn Nazîf, Eyyubids, Medieval, Islamic History

GİRİŞ

13. yüzyılda Eyyûbi devletinde vezirlik yapmış olan İbn Nazîf'in hayatı hakkında bilinenler oldukça sınırlıdır. Çağdaşı olan diğer tarihçiler onun hakkında hiç söz etmediklerinden dolayı hayatı hakkında bilinenler kaleme aldığı tarih kitaplarında kendisi hakkında verdiği bilgilerden ibarettir. İbn Nazîf el-Hamevi olarak bilinen müellifin tam adı Ebû'l-Fedâ'il Muhammed bin Ali bin Abdulaziz bin Ali bin Muzhir bin Bereket'tir. Doğumu ve hayatının ilk yılları hakkında hiç bilgi yoktur. Ancak Hama'nın saygın ailelerinden biri olan Benî Nazîf ailesine mensup olduğu bilinmektedir.

Gençliğinde Eyyûbi veziri Seyfeddin Ali bin Ebû Ali el-Hezbânî ile arkadaş olduğu kesindir. İbn Nazîf, günümüze ulaşmamış bir eserini bu vezire ithaf etmiştir (Hartman 2001: 94). İbn Nazîf'in eserine atıfta bulunan Bağdatlı müellif İbnü'l-Furât, eserinde onu kadı ünvanıyla anmaktadır. Ancak kadılık yaptığına dair kesin bir bilgi yoktur.

İbn Nazîf, kaleme aldığı et-Târîhu'l-Mansûrî adlı eserinde anlattığına göre, başlarda Caber Kalesinin hâkimi Eyyûbî Emîri el-Melikü'l-Hâfız Nured-din Arslanşah'ın kâtipliğini yapmıştır. 625 (1228) yılının sonlarına doğru Eyyûbî hükümdarı el-Melikü'l-Eşref, siyasi açıdan çok önemli olan Mardin emirinden (Mansur Nasreddin Artuk Arslan) vassallık yemini alması için İbn Nazîf'i görevlendirmiştir. Yine kendisinin anlatımıyla 626 (1229) tarihinde el-Meli-

kü'l-Eşref'in Celâleddin Hârizmşah'a karşı düzenlediği sefere katılan İbn Nazîf, Erciş'te el-Melikü'l-Hâfız'a bayram günü sarhoş yakalanması sonucunda Caber kalesinde zindana atılmıştır. Ertesi sene el-Melikü'l-Hâfız'ın ölümüne kadar zindanda kalmıştır. El-Melikü'l-Hâfız'ın ölümünden sonra el-Melikü'l-Eşref onu serbest bırakmış ve zindanda bozulan sağlığı tedavi yoluyla düzelmiştir. Fakat İbn Nazîf zindandan çıktıktan sonra Caber Kalesinde fazla durmamış, Hıms (Humus) hâkimi el-Melikü'l-Mücâhid'in oğlu el-Melikü'l-Mansûr'un yanına giderek onun hizmetine girmiştir. Eyyûbi meliklerinin ortak katıldığı bütün savaflara katılan el-Melikü'l-Mücâhid, Yassıçemen Savaşı'na katılamamış ve yerine el-Melikü'l-Mansûr'u göndermiştir. El-Melikü'l-Mansûr'un yanında İbn Nazîf'te savaşa katılmıştır. Bundan dolayı Yassıçemen Savaşı'na bizzat şahit olduğu için bu savaş hakkında detaylı bilgiler vermektedir. 637'de (1239) el-Melikü'l-Mücâhid'in ölümüyle yerine oğlu el-Melikü'l-Mansûr geçmiş ve İbn Nazîf'i kâtabi yapmıştır. Bu dönemde yazdığı et-Târîhu'l-Mansûrî *adlı eserini* el-Melikü'l-Mansûr'a sunmuştur. Ömrünün geri kalanını burada geçiren İbn Nazîf'in ölüm tarihi bilinmemektedir. Ancak Sâhib Muhyiddin b. Nedî el-Cezerî'nin ölümünde onu öven şairler arasında adına rastlanması 651 (1253) tarihinde hayatta olduğu göstermektedir (Hartman 1999: 230).

Eserleri

İbn Nazîf'in hepsi tarih kitabı olmak üzere üç önemli eseri bulunmaktadır. Bu eserlerden ikisi günümüze ulaşmıştır.

Muhtaşaru siyeri'l-evâ'il ve'l-mülûk ve vesiletü'l-cabdi'l-memlûk

İki cüzden oluşan bu kitap günümüze ulaşan iki kitaptan birincisidir. Diğer Arap kaynaklarında bahsedilmeyen bu eseri H.633 yılında yazmaya başlamıştır. İlk cüzde Câhiliye döneminden başlayarak Abbâsî Halifesi Mühtedî-Billâh dönemine (869-870) kadar olan İslâm tarihini ele alır. İkinci cüzde ise Mühtedî-Billâh zamanından başlayarak er-Razi-Billâh'ın ölümüne (934) kadar olayları yazmıştır (Nazîf 1981: 15). Bu eser vezir Seyfeddin Ali b. Ebû Ali el-Hezbânî'ye ithaf edilmiştir. Ayrıca bu eser Cahiliye devrinden Hz. Peygamber'in hicretine kadar geçen süredeki ihtilafları da kapsamaktadır. İbn Nazîf, kolay anlaşılabilmesi için kitabın sonuna Cahiliye döneminden Hicret'e kadar olan olayları sene sene kronolojik olarak yazmıştır (Nazîf 1981: 15).

el-Keşf ve'l-beyân fî havâdişi'z-zamân

Bu kitabın ilk kitaba göre daha kapsamlı olduğu anlaşılmaktadır. Muhtemelen bu kitap 12. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar *İslâm* tarihinin en önemli ana kaynaklarından biri olarak kabul edilebilir. Ancak bu önemli eser *günümüze ulaşmamıştır*. Eserin daha kapsamlı olduğunu ve içeriğini et-Târîhu'l-Mansûrî'de *ondan yapılan alıntılardan* anlaşılmaktadır. 1233'te Humus'ta tamamladığı bu kitabı, Caber kalesinde vezir veya kâtiplik yaptığı sırada yazmaya başlamış olmalıdır (Hartman 2001: 96). Muhtemelen el-Melikü'l-Hâfız'a ithafen yazmıştır, ancak bir daha görüşemedikleri için ona sunamamıştır. Michele Amari, müellifin bu kitabı Caber kalesinde bitirdiği iddia etmiştir. Ancak müellif H.630 tarihindeki olayları anlatırken bu kitaba atıfta bulunmaktadır. Bu tarihte Humus'ta bulunan İbn Nazîf'in, bu kitabı Humus'ta bitirdiği görüşü daha doğrudur. Bağdatlı müellif İbnü'l-Furât'ın bu eserden haberdar olduğu eserinde anlaşılmaktadır. Eserinde İbn Nazîf'ten birçok bilgi nakletmiştir. Ancak verdiği bu bilgilerin bir kısmı *İbn Nazîf*'in diğer kitaplarında yoktur (Nazîf 1981: 17).

Et-Târîhu'l-Mansûrî: Telhîşü'l-Keşf ve'l-beyân fî havâdişî'z-zamân

İbn Nazîf'in günümüze ulaşan ikinci kitabı “et-Târîhu'l-Mansûrî: Telhîşü'l-Keşf ve'l-beyân fî havâdişî'z-zamân” adındaki kroniğidir. Kitabın adından anlaşılacağı üzere İbn Nazîf, ikinci kitabın kolay anlaşılabilmesi için bir özetini çıkarmak istemiştir. Bundan dolayı eserinde sıklıkla “et-Târîhu'l-kebîr” veya “et-Târîhu't-tavîl” şeklinde kayıp olan eserine atıfta bulunmaktadır. Et-Târîhu'l-Mansûrî, Selahaddin Eyyûbi'nin 1193'te ölümünden 1234'e kadar hüküm süren haleflerinin icraatı için birinci elden bir kaynak niteliğindedir. Bu kitapta kayıp kitabın yazımından sonraki olayları da eklemiştir. Yazımı 1234 senesinde tamamlanan ve El-Melikü'l-Mansûr'a ithaf ettiği bu eserin tek nüshası günümüze ulaşmış olup, St. Petersburg'daki Asya Müzesi'nde bulunmaktadır.

İbn Nazîf, yaratılıştan başlayıp 631 (1234) tarihine kadar olan olayları anlatmaktadır. Ona göre Allah 1000 ümmet yarattı; bunların 600'ünü denize, 400'ünü karaya yerleştirmiştir. Yeryüzünü de 24.000 fersah olduğunu ifade eden İbn Nazîf, 12.000'i siyahilerin, 8.000 Rumların, 3.000 Farsların, 1.000 fersahında Araplarıdır (Nazîf 1981: 1). İbn Nazîf bu bilgileri 1192 tarihine kadar atıfta bulunduğu çağdaş bir kronikten yararlanmıştı. Bu kronik Hamahlı kadı İmâmeddin'in “el-Bustan el-gâmi” adlı eseridir (Hartman 2001: 92).

Et-Târîhu'l-Mansûrî'nin önemini sadece geç dönem Arap tarihçilerinden biri olan Bağdatlı İbnü'l-Furât fark etmiş ve 1196 tarihinden sonraki olaylar için sık sık İbn Nazîf'ten alıntılar yapmıştır (Hartman 2001: 93). Yukarıda bahsedil-

diği gibi İbnü'l-Furât sadece et-Târîhu'l-Mansûri'ye değil, kayıp olan el-Keşf ve'l-beyân aslı esere de atıfta bulunmuştur. Çünkü İbn Nazîf'e atıfta bulunduğu birçok bilgi et-Târîhu'l-Mansûri'de yoktur.

12. yüzyılın ortalarına kadar olan bölümü genellikle Azimî'den alıntı yapmıştır (Şeşen 1998: 140). İbn Vâsıl ve Aynî'nin İbn Nazîf'in eserlerinden haberdar olup olmadıkları bilinmemektedir. En azından birkaç örnekte bu eser, İbn Vâsıl tarafından bilindiği söylenilebilir. Ancak *İbnü'l-Esîr*, Makdisî, Zehabî, gibi diğer Arap tarihçiler İbn Nazîf'e hiç atıfta bulunmazlar. Makrizî'nin İbn Nazîf'in eserlerini kaynak olarak kullandığı dair ipuçları bulunmaktadır. “Es-Sülûk li-ma'rifeti düveli'l-mülûk” adlı eserinde, İbn Nazîf'ten alınmış gibi görünen bazı kayıtlar vardır (Hartman 2001: 97).

Ortaçağ tarihi açısından çok önemli olan bu eser Batılı tarihçiler tarafından göz ardı edilmemiştir. 19. yüzyılda Rus tarihçi Baron Victor Rosen, St. Petersburg'da Asya Arapça Elyazmaları Müzesi'ndeki kitapların olduğu kataloğa et-Târîhu'l-Mansûri'yi de eklemiştir. Rosen'in katalogda eseri tanıtmamasından sonra İtalyan tarihçi Michele Amari, kitabın 5. Haçlı Seferi ve II. Friedrich zamanındaki Sicilya tarihi hakkında birçok bilgiye çalışmalarında atıf yapmıştır. Sicilya tarihi hakkında bilgi veren kısımları çevirmiş ve Sicilya Tarihi Arşivleri dergisinde yayınlamıştır (Amari 1883: 111-115; Amari 1884: 1-29). 1960 yılında Rus müsteşrik Patrus A. Gryaznevitch, eserin tıpkıbasımını yayınlarak genel fihrist ve Rusça mukaddime eklemiştir. Alman tarihçi Hans Ludwig Gottschalk, Yassıçemen Savaşı ve bu savaşın hazırlıklarını anlatan kısmı tercüme ederek yayınlamıştır (Hartman 2001: 97). Birkaç yıl sonra öğrencisi olan Ebû'İyd Dûdû kitap üzerine bir doktora tezi hazırlamıştır. 1981 yılında bu tezini kitap olarak yayınlamıştır

Ortaçağ Tarihi Açısından Önemi

İbn Nazîf'in et-Târîhu'l-Mansûri adlı eseri Selahaddin Eyyûbi'nin 1193 senesinde ölümünden 1234 senesine kadar gerçekleşen olaylar için birinci elden bir kaynaktır. Ayrıca İbn Nazîf; İbn Vâsıl, İbnü'l-Esîr ve Sıbt İbnü'l-Cevzî gibi Arap tarihçilerden bağımsızdır. İbn Bîbî ve Nesevî'nin verdiği bilgilerle ortak noktaları bulunmakta, Eyyûbi devlet adamı olmasına karşın diğer müelliflere nazaran olaylara daha objektif bir şekilde anlatmaktadır.

Onun diğer tarihçilerden farklı kılan özelliği, Eyyûbi devletinde vezirlik ve kâtiplik gibi üst mertebelerde görev almasıydı. Bundan dolayı birçok devlet

adamıyla görüşmüş, diğer devletler ile ilişkilere bizzat şahit olmuş ve birçok arşiv vesikasına ulaşabilmiştir. Bu imkânlar ona çağdaşı olan diğer tarihçilerin eserlerinde geçmeyen birçok olay hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamıştır. Özellikle *et-Târîhu'l-Mansûrî* eseri 1223-1235 yılları arasındaki dönemde Eyyûbi devleti ve komşu devletler hakkında arşiv kaynaklarına dayanan önemli bilgiler vermektedir (Şeşen 1998: 140-141).

Kitabında birçok arşiv vesikasını aynen aktarmıştır. Böylece günümüze ulaşmayan bazı arşiv vesikaları hakkında bilgi sahibi olmaktayız. Bu arşiv vesikalarının bazıları şunlardır; Celâleddin Hârizmşah'ın Eyyûbi melikleri ile aralarında sorunların çıkması üzerine I. Alâeddin Keykubad'ın Celâleddin Hârizmşah'a gönderdiği mektubun bir nüshasını da Kemâleddin Kâmyâr ile Eyyûbi meliklerine göndermiştir. İbn Nazîf; Kemâleddin Kâmyâr'ın el-Melikü'l-Eşref, el-Melikü'l-Kâmil ve el-Melikü'l-Hâfız'ın bulunduğu bir mecliste okuduğu bu mektubu aynen eserine aktarmıştır (Nazîf 1981: 197-198). İbn-i Bîbî, I. Alâeddin Keykubad'ın Kemâleddin Kâmyâr'ı Eyyûbi meliklerine elçi olarak gönderdiğini ve hoş sözlerle onları ittifaka ikna ettiğini belirtir (İbn-i Bîbî 1996: 388). İbn-i Bîbî bu mektup hakkında herhangi bir bilgi vermez. Ancak İbn Nazîf, İbn-i Bîbî'nin aktardığı bu olaya bizzat şahit olmuş ve bulunduğu cemiyette konuşmaları ve mektubu eserine eklemiştir. Ayrıca İbn Nazîf'in eserine kaydettiği bir diğer önemli arşiv vesikası da İmparator II. Friedrich'in Eyyûbî Hükümdarı el-Melikü'l-Kâmil ve onun veziri Fahreddin İbn Hameveyh'e yazdığı iki Arapça mektuptur (Nazîf 1881: 189-194). II. Friedrich'in kutsal topraklarda geldiğini belirten İbn Nazîf, oradan yazdığı bu mektupların tam metnini eserine eklemiştir.

İbn Nazîf, Osmanlı kroniklerinde bahsedilmesine karşı çağdaş Selçuklu kaynaklarında bahsedilmeyen Sultan Alâeddin'in Bizans üzerine yaptığı seferler hakkında da önemli bilgiler vermektedir. *Et-Târîhu'l-Mansûrî*'de Selçuklular ile İznik Rumları arasında 1225-1231 yılları arasında savaşların olduğundan bahsedilir (Nazîf 1981: 113, 155-156, 174). I. Alâeddin Keykubad'ın İznik Rum İmparatoru Vatatzes ile yaptığı bu savaşlar hakkında bilgi veren tek İslâm kaynaktır. John Langdon, sadece İbn Nazîf'te bahsedilen bu bilgileri, Bizans kronikleri ile destekleyerek kapsamlı bir çalışma ortaya koymuş ve bahsi geçen savaşlar hakkında bir kitap yayınlamıştır (Langdon 1992). Bazı modern tarihçiler, bu bilgilerin diğer çağdaş kaynaklarda bulunmadığını ve İbn Nazîf'in uzak bir coğrafyada olduğundan yanlış bilgi verebileceğini, bundan dolayı da

güvenilir bilgiler olmadığını belirtirler (Ayönü 2014: 238; Uyumaz 2003: 85). Ancak İbn Nazîf eserinde bu dönemde hem İznik'ten hem de Konya'dan sık sık elçilerin geldiğini yazmaktadır (Nazîf 1981: 121-149). Her iki devletin elçileriyle bizzat görüşen İbn Nazîf, Selçuklu-Bizans sınırlarında gerçekleşen olaylar hakkında birinci ağızdan bilgiler almıştır. Bu elçilerin bahsedilen savaşlar sırasında geldiği göz önünde bulundurulduğunda İbn Nazîf'in bizzat görgü tanıklarından olayları sıcağı sıcağına öğrendiği ve kayda aldığı açıktır. Bundan dolayı Selçuklu-Bizans savaşları hakkında verilen bu bilgilerin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

İbn Nazîf'in eseri 1234 tarihine kadar süren Selçuklu-Eyyûbi ilişkileri açısından da birinci el kaynak niteliğindedir. Özellikle Selçuklu topraklarından gelen elçiler ile bizzat görüşmesi dolayısıyla Selçuklu-Eyyûbi ilişkileri açısından diğer kaynaklara nazaran daha detaylı bilgiler vermektedir. Özellikle Türk tarihi açısından önemli bir yere sahip olan Yassıçemen Savaşı hakkında en geniş bilgi veren tarihçi İbn Nazîf'tir (Nazîf 1981: 197-220). Yassıçemen Savaşı'nda el-Melikü'l-Mansûr ile birlikte el-Melikü'l-Eşref'in hizmetinde bulunan İbn Nazîf, Nesevî ile birlikte Türk tarihinde çok önemli bir yere sahip olan bu savaşta şahit olan iki tarihçiden birisidir (Nesevî 1934: 125-133). İbn Nazîf'in Yassıçemen Savaşı hakkında verdiği bilgiler İbn Bîbî ve Nesevî'nin eserleri ile uyumaktadır. Ayrıca bu savaştan sonra İbn Nazîf'e göre Selçuklular ile Eyyûbiler arasında barış ortamının devam etmesi için iki hanedan arasında evlilik yoluyla iyi ilişkiler kurulmuştur. 1231'de Alâeddin Keykubad'ın Gaziye Hatun'dan olan oğlu ile el-Eşref'in kızı Harran'da yapılan bir düğün ile evlenmiştir (Nazîf 1981: 235). I. Alâeddin Keykubad'ın Gaziye Hatun'dan olan Rükneddîn ile İzzeddîn adında iki oğlu vardı. Muhtemelen el-Eşref'in kızıyla Rükneddîn evlenmiştir. Çünkü İbn Bîbî'ye göre o tarihte Sultan Alâeddin, Rükneddîn'i Şam vilayetinin varisi ilan etmiştir (İbn Bîbî 1996: 368).

Türk tarihi açısından önemli bilgiler içeren *et-Târîhu'l-Mansûri*'de, Eyyûbilere komşu bir diğer Türk devleti olan Hârizmşahlar hakkında da önemli bilgiler bulunmaktadır. Eyyûbi-Hârizmşah ilişkileri hakkında Nesevî'nin verdiği bilgileri tamamlamaktadır. Celâleddin Hârizmşah'ın elçileriyle görüşen İbn Nazîf, sınırdaki gelişmeleri de Ahlat'ta el-Eşref'in naibi Hâcib Ali'den sıcağı sıcağına kaydetmektedir (Nazîf 1981: 179). Moğollar hakkında da bilgi veren İbn Nazîf, Celâleddin Hârizmşah'ın ölümünden sonra bölgeye gelen Moğolların tahribatları ve sahipsiz kalan Hârizmli emirlerin bölgedeki baskınları hak-

kında önemli bilgiler verir (Nazîf 1981: 256). Alâeddin Keykubad, bölgedeki istikrarsızlığın ticari faaliyetlere olumsuz etkilemesinden dolayı Ahlat'ı ele geçirmiştir (İbn Bîbî 1996: 425-426). İbn Nazîf, Ahlat'ın fethinden sonra Alâeddin Keykubad'ın bölgeyi imar ettiğini yazmaktadır (Nazîf 1981: 255-256).

Et-Târîhu'l-Mansûrî, verdiği tarihi bilgilerin dışında yazım dili bakımından Arapça üzerine araştırma yapan dilbilimciler açısından da önem arz etmektedir. Çünkü müellif bu eseri yazarken dönemindeki halk ağzını kullanmıştır. Bu sayede 13. yüzyıl Suriye'sinde halk arasında kullanılan Arapça hakkında birinci el kaynak niteliğindedir.

Sonuç olarak Eyyûbi devletinde üst makamlarda görev almış olan İbn Nazîf, 13. yüzyılın en önemli tarihçilerinden birisidir. Bulduğu makamın verdiği imkânlar sayesinde döneminde olan olaylar hakkında bizzat görgü şahitlerinin ağzından bilgi sahibi olmuş ve kimsenin ulaşamadığı birçok arşiv ve sikasına ulaşma imkânı bulmuştur. Şahitler ve vesikalardan öğrendiği bilgiler sayesinde diğer çağdaş tarihçilerin kaydetmediği birçok bilgiyi günümüze ulaştırmıştır. Sicilya, İznik Rumları, Trabzon Rumları ve Moğollar hakkında bilgiler veren İbn Nazîf, özellikle Eyyûbi-Selçuklu ve Eyyûbi-Hârizmşah ilişkileri bakımından İbn Bîbî ve Nesevî'nin sessiz kaldığı yerleri tamamlamaktadır.

KAYNAKÇA

AMARİ, Michele (1883), “Estratti del Tarih Mansuri”, *Archivio Storico Siciliana*, N.S. 8, Palermo, pp. 111-115.

AMARİ, Michele (1884), “Estratti del Tarih Mansuri”, *Archivio Storico Siciliana*, N.S. 9, Palermo, pp. 1-29.

AYÖNÜ, Yusuf (2014), *Selçuklular ve Bizans*, Ankara: TTK Yayınları.

HARTMANN, Angelika (2001), “A Unique Manuscript In The Asian Museum, St. Petersburg: The Syrian Chronicle At-Ta’rîh Al-Mansurî By Ibn Nazîf Al-Hamawî From The 7th/13th Century”, *Egypt And Syria In The Fatimid, Eyyûbid And Mamluk Eras III*, Uitgeverij Peeters Leuven, pp. 89-100.

HaARTMANN, Angelika (1999), “İbn Nazîf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 20 Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

İBN NAZÎF EL-HAMEVÎ (1981), *et-Târîhu'l-Mansûrî*, (nşr. Ebû'İyd Dûdû), Dimaşk: Matba'atu Mecma'i'l-Lugâti'l-'Arabiyye.

İBN BÎBÎ (1996), *El-Evamirü'l-Alâ'ie fi'l-Umuri'l-Alâ'ie (Selçuk Name) I*, (çev. Mürsel Öztürk), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

LANGDON, John (1992), *Byzantine Last Imperial Offensive in Asia Minor*, New York: New Rochelle.

NESEVÎ (1934), *Celâlüttin Harezemşah*, (çev. Necip Asım), Ankara: Devlet Matbaası.

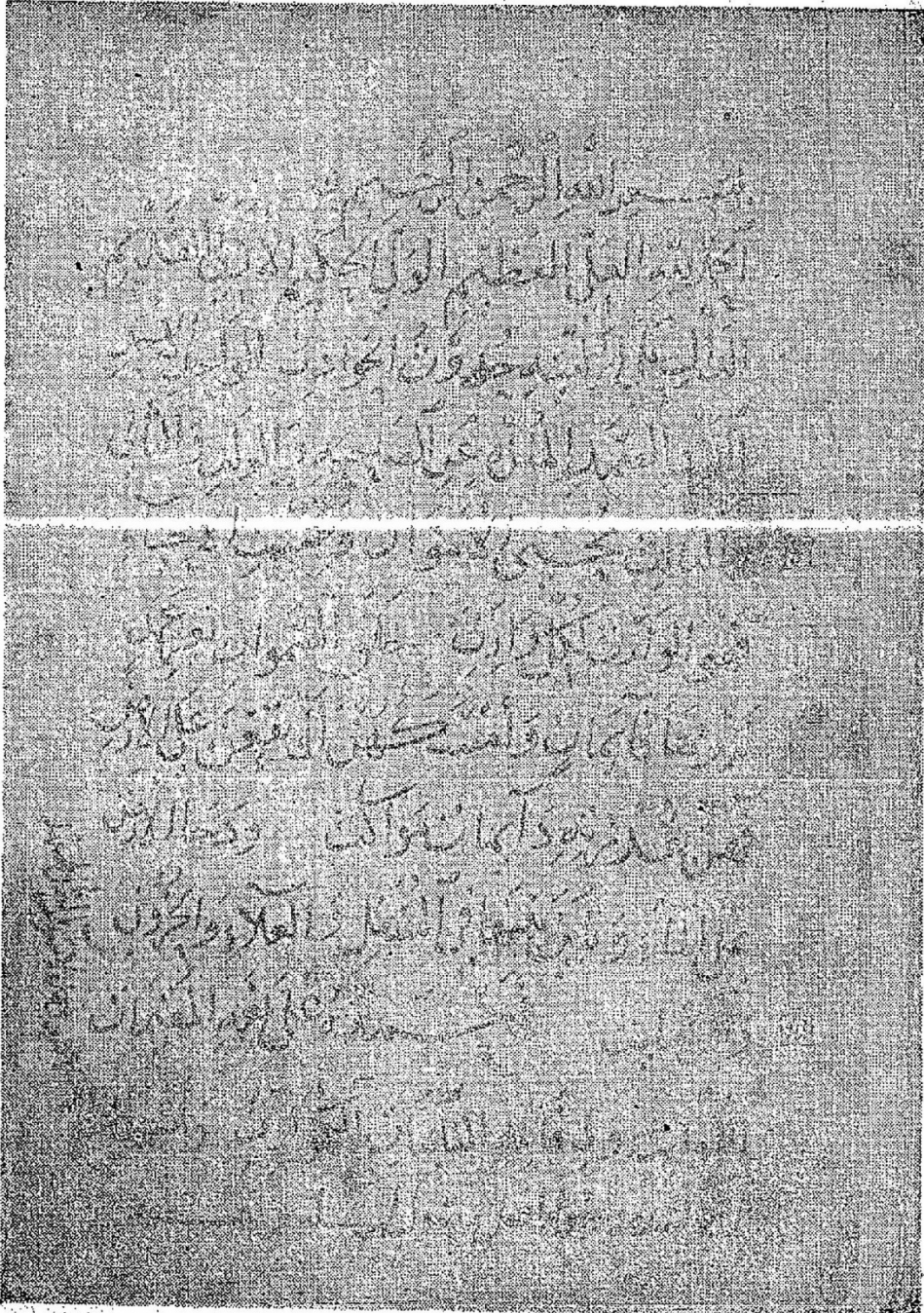
ŞEŞEN, Ramazan (1998), *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*, İstanbul: İSAR Vakfı Yayınları.

UYMAZ, Emine (2003), *Sultan I. Alâeddin Keykubad Devri Türkiye Selçuklu Devleti Siyasi Tarihi (1220-1237)*, Ankara: TTK Basımevi.

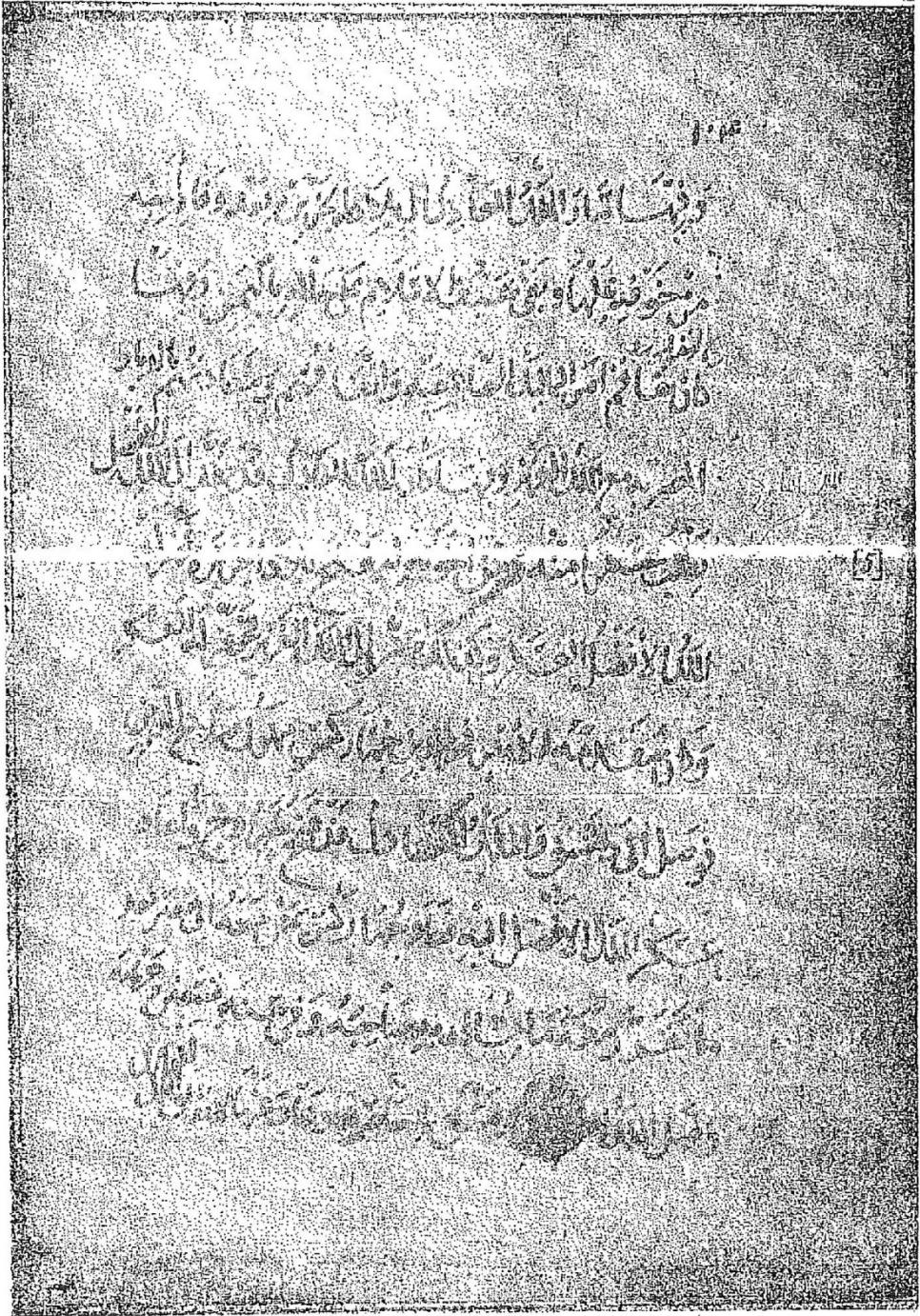

Resim 1. Unvan Sayfası

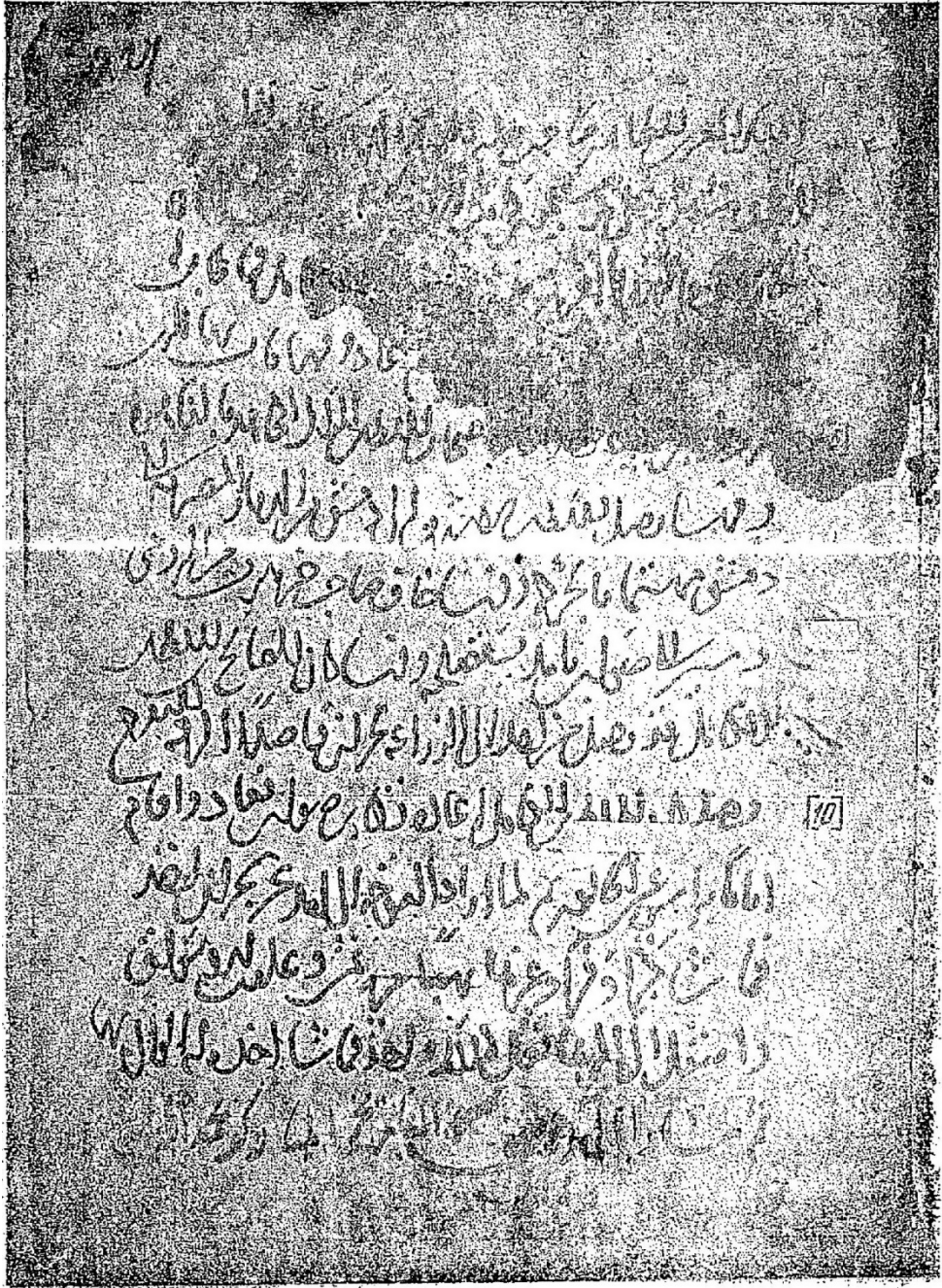

Resim 2. Mukaddime

Resim 3. Neşredilen İlk Sayfa

Resim 4. Kitabın Son Sayfası

Begüm SOYSAL

**KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK RAPORLAMASI VE TÜRK ŞİRKETLERİ
ÜZERİNE BİR İÇERİK ANALİZİ**

Kenan DEMİREL

MİLLİ MÜCADELE LİDERLERİNİN HATIRATI İŞİĞİNDA MANDA VE HİMAYE

Metin BİLAL

BUDİZM İNANCININ TÜRK DEVLETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Cengiz GÜLER

**İBN NAZİF'İN HAYATI, TARİHÇİLİĞİ VE ESERLERİ HAKKINDA BİR
DEĞERLENDİRME**

Önder Bilal GELGÖR

**ÇARLIK RUSYASI'NIN TÜRKİSTAN COĞRAFYASI'NDAKİ FAALİYETLERİ
VE BAŞKURT LİDER SALAVAT YULAYEV**

Sait YILDIRIM

SİNDRELLA KOMPLEKSİ: ÇAĞDAŞ KADINDA BAĞIMSIZLIK KORKUSU

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

e-ISSN 2618-6187
ISSN 2587-2001

9 772587 200005